

Pozorování

Sotva se dvě děti pohádaly, už se spolu zase baví. Před chvílkou jedno z nich brečelo, teď už se zase směje. Pobíhá, hraje si a směje se proto, že se nechalo unést všeobecným veselím. V tichosti, nad knížkou nebo večer před usnutím, se zase vrátí ke svým ustaraným myšlenkám.

Vychovatel by z povrchního pozorování mohl usoudit, že dítě rychle zapomíná na svá trápení. Totéž dítě ti však připomene křivdu, která se mu stala před rokem. Pamatuje si své trauma dlouho, často navždy. Děti, které předstírají lhostejnost, se takto chovají, aby si nikdo nemyslel, že se bojí, strachují. Má-li trest padnout na jejich hlavu, čest jim káže – nic na sobě nedat znát. Zrovna toto jsou ale děti, které to procítí nejvíce a pamatují nejdéle.

Janusz Korczak, Jak milovat dítě, MAKEdetail (2012)

Kompetence - co vše si úkolem splním?

Správným vypracováním si přímo splníš kompetence:

- 194 Uvědomuje si, že každé dítě je jedinečná osobnost, a podle toho s ním jedná.
- 195 Umí nacházet způsoby a hledat či vytvářet situace, ve kterých pozná osobnost dítěte.
- 196 Umí zjistit, jaká je rodinná a osobní situace dětí v oddíle, a umí tomu přizpůsobit své chování a vystupování.
- 197 Umí poznat sociální vztahy v oddíle a podpořit děti, které jsou v oddíle v sociálně nevýhodné situaci.

Vypracování úkolu je nezbytnou součástí pro splnění kompetencí:

- 180 Ví, jak děti motivovat, rozlišuje a umí používat různé způsoby motivace
- 186 Orientuje se ve světě dnešních dětí (škola, zájmy, hodnoty, zábava, kamarádi, parta...). Ví, kde hledat informace o dnešních dětech.
- 189 Má přehled o rizicích, která ohrožují děti a mládež (závislosti, sekty, zneužívání...), ví, jak děti o těchto rizicích přiměřeně informovat, je schopen pomoci, když se na něho dítě obrátí s prosbou o pomoc nebo o radu.
- 190 Ví, jak rozpoznat, že má dítě nějaký problém, a umí mu s ním pomoci
- 192 Umí používat tresty a odměny.

Zadání ze široka - *Jak to přesně chápat?*

Tvým úkolem bude pozorování chlapce či dívky z Tvého oddílu, se kterým jsi přirozeně v kontaktu. Své závěry vyvozuj z konkrétních situací.

Smyslem úkolu je

- aby ses zamyslel, jaké máš jedinečné osobnosti v oddíle;
- aby ses zamyslel nad tím, jaké používáš tresty a odměny;
- aby ses zamyslel nad tím, jaký vztah navazuješ se dětmi v oddíle.

Celý úkol má dvě samostatné části - tak k němu také přistupuj.

1) Komplexní pozorování

Vyber si chlapce či dívku z oddílu a po určitou dobu ho pozoruj – jako součást kolektivu i jako individualitu. U tohoto úkolu není cílem mít hodně psychologických znalostí, ale dokázat se na děti dívat komplexně, přemýšlet nad nimi a mít k nim vztah. Vnímej dítě jako jedince, který je něčím výjimečný, nějak se projevuje navenek, je součástí kolektivu... K tomu Ti může pomoci osnova níže.

Pozorování a úvahy o svém svěřenci provazuj s reálnými konkrétními situacemi (např.: Pepíček rád maluje. Na každé výpravě si maluje ve volném čase obrázky, vždy má velký výběr pastelky, ve svém skautském deníku má ke každému zápisu obrázek,...). Ať Tvé pozorování nejsou dohady, ale na faktech založené úvahy.

Jak si dítě vybrat?

Dobré je vybrat si nějaké dítě z oddílu, u kterého si myslíš, že má smysl se o něm s námi bavit. Může to mít pro Tebe smysl z různých důvodů:

- dítě vnímáš jako problémové (a zamýšlíš se, proč ho tak vnímáš a co s tím...)
- dítě je schopným rádce (přemýšlíš nad tím, co z něj dělá rádce, jak ho povzbudit...)
- dítě je outsider kolektivu, nebo naopak hvězda kolektivu (a zamýšlíš se, proč je zrovna v této pozici, jak se k ní dostal, co dál..)
- dítě je úplně obyčejné (ale je nějaké dítě úplně obyčejné?)
- o dítěti moc nevím (tak bych chtěl/a vědět víc, přemýšlím, proč o ostatních toho vím tolik a o tomto zrovna ne.. a co bych vlastně chtěl/a vědět..)
- dítě má nějaký specifický znak, který způsobuje, že moc dalších věcí o něm nevíte, např. koktá, je hodně vtipné, závodní sportovec...(jak se to projevuje v oddíle? Víte o něm něco dalšího? Jak to vnímají ostatní děti? Jak ho to ovlivňuje v další oddílové činnosti?...)
- sto plus jedna dalších důvodů, proč si vybrat jiné dítě

2) Tresty a odměny

V kontaktu s oním chlapcem či dívkou buď ostražitý na situace, kdy můžeš využít své postavení vychovatele a pomoci dítěti vhodným trestem či odměnou. Tyto situace využij a zasáhni jak jen nejlépe umíš. Sleduj, jaký to má na dítě efekt - jak dítě reaguje, jak se cítí... Celou situaci analyzuj. Sleduj i sám sebe, co to s Tebou dělá, co prožíváš, cítíš. K vypracování a sepsání úkolu Ti opět pomůže osnova níže.

Výstup - *Co tedy teď dělat a co kdy odevzdat?*

- Vyber si dítě a začni s pozorováním.

- Průběžně si zapisuj své postřehy a úvahy.
- Vyplývá z pozorování potřeba něco řešit či rozvíjet? Vede tě pozorování k nějakým závěrům? Zaznamenej i tyto úvahy.
- **Do 13.6.2016** do 6:13 odevzdej na připravenou stránku na Gewiki:
 - kompletně vypracovanou část "odměny a tresty";
 - koncept komplexního pozorování (tj. alespoň stručnou charakteristiku dítěte, tvůj vztah k němu) - čím více se ti toho povede napsat do tohoto data, tím lépe. Budeme mít totiž šanci si tvou práci přečíst, okomentovat a ty budeš mít prostor další věci dopozorovat během tábora.
- **Co nejdříve po táboře** odevzdej na Gewiki kompletní pozorování (čím dříve, tím větší máš šanci se dočkat ještě komentáře či odpovědi na nějakou tvou nejasnost.
- **Vytištěné odevzdej první den na předakci.**
- Rozsah není podstatný, využijte tolik prostoru, kolik potřebujete, aby jste byli pochopeni a zaznamenali to podstatné. Nezapomeňte však, že je vás 30 :)

Kontakty - Na koho se obrátit, když budu potřebovat pomoc?

Anča - anca.rambouskova@gmail.com

Zetor - kouzelnik.traktor@gmail.com

POMOCNÉ OSNOVY

POPIS TRESTY/ODMĚNY

- Vysvětli příčinu svého chování, popiš konkrétně danou situaci.
- Popiš přesně, jak jsi odměnil/a či potrestal/a.
- Pokud jsi měl/a výchovný záměr do budoucna, popiš jej také (co jsi chtěl/a, aby se tím dítě naučilo). Pokud jsi jej neměl/a, zkus odhadnout, jaké by to mohlo mít následky (co se v dítěti změnilo).
- Popiš, co jsi cítil/a při onom trestání/odměňování a co jsi cítil/a po něm (pocity jako například afekt, úleva, radost, pocit zadostiučinění, pocit výhry,...).
- Pozoruj, jestli onen trest/odměna změnil váš vztah (dítě se k Tobě chová jinak, nebo Ty k němu).

OSNOVA PRO KOMPLEXNÍ POZOROVÁNÍ

Nepiš přesně podle těchto bodů, ale při pozorování se zaměř také na...:

Dítě samo o sobě

1) Základní údaje

- věk, pohlaví
- je třeba zachovat anonymitu dítěte! Nepoužívej pravé jméno, ale třeba Pepíček a Mařenka ;-)

2) Fyzický vzhled

- zdraví dítěte (Je dítě obézní / příliš hubené? Je schopné sportovat? Sledovat náhlé změny..)
- péče rodičů (Je umyté? Má čisté oblečení? Chodí dostatečně oblékané? Není zanedbané? Nosí si potřebné vybavení na výpravu? Vodí ho rodiče na/z akcí? Komunikují s vámi?)
- jak o sebe pečuje samo? (jak se obléká, pečuje o sebe, maluje..)
- hodnotová orientace (styl oblékání apod. může hodnoty vyjadřovat, ale také nemusí, je to způsob, jak se člověk prezentuje, může se měnit..., hodnoty z rodiny, školy...)

3) Psychické vlastnosti

- temperament (vrozené vlastnosti: živost, pomalost, ...)
- osobnostní rysy (např. dělení: sangvinik, choleric, flegmatik, melancholik)
- osobnostní stavy (např. účelovost X hravost, vzdorování X soulad, prosazování X podřízení...)
- motivace (vnitřní X vnější)
- hodnoty (žebříček hodnot - Jsou v souladu hodnoty oddílu, rodiny, školy?)
- postoje (vytvořené názory na určitá témata)
- emoce a city (citové prožívání)
- ambice a aspirace (cíle jedince)
- poznávací schopnosti (úroveň myšlení)
- schopnost sebereflexe

4) Schopnosti a dovednosti

- manuální zručnost
- fyzická odolnost
- studium
- koníčky, zájmy, sport
- v čem je dobré, nebo naopak, co mu tolik nejde

5) Sociální dovednosti

- seznamování a navazování vztahů
- interakce s druhými
- role v kolektivu (v oddíle / doma / ve škole...)
- komunikace, řeč (jak komunikuje s námi, se svými vrstevníky, rodiči, ... má-li logopedickou vadu,...)

6) Rodinné zázemí

- velikost rodiny (členové)
- hodnoty rodiny
- ekonomické zázemí (bydlení, výbava na výpravy, platby registrace...)
- výchovné styly rodičů (mají souvislost s následným chováním dítěte, můžeme pozorovat interakci dítěte s rodičem...)

Dítě v oddíle

- začlenit dítě do kontextu vztahů v oddíle
- jak na něj děti reagují, jak on reaguje na děti
- je rád středem pozornosti, bavič kolektivu/ straní se
- je to týmový hráč, nebo spíš individuální